

JAUME MASSÓ / HÈCTOR FORT

Xim Raurich, un dels arqueòlegs del Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya, va ser el passat 12 d'abril al Centre de Lectura per explicar-nos l'activitat que es du a terme en aquest centre. Tot seguit vam parlar amb ell.

Xim Raurich i l'arqueologia subaquàtica

Com et vas especialitzar en arqueologia subaquàtica? ¿Quines diferències destacades entre el treball arqueològic de terra i el d'arqueologia subaquàtica?

La meua especialització va venir quan a cala Culip es va començar a excavar el derelict medieval de cala Culip VI. Jo sóc de formació medievalista, i en aquell moment em van proposar participar en el projecte. Vaig fer un curs d'immersió i aprofitant aquesta excavació vaig incorporar-me a l'equip. Pel que fa a les diferències entre l'arqueologia subaquàtica i la de terra, la principal dificultat es deriva del fet d'haver de treballar a l'aigua, en un medi aliè i que no és massa favorable a l'home. Potser el que més destacaria és la dificultat de comunicació entre els arqueòlegs mentre es treballa.

Actualment treballes al Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya. Parla'ns una mica d'aquest centre.

Podríem situar els orígens en el 1980. Llavors hi havia ja a Catalunya una certa tradició de treball en aquest sentit, amb grups que realitzaven excavacions i prospeccions. Aquest nucli inicial es va anar ampliant i enfortint amb més col·laboradors, fins que la Generalitat de Catalunya, a través del Departament de Cultura, va considerar necessària la creació d'un centre específic que tingués com a

objectiu gestionar el patrimoni arqueològic subaquàtic de Catalunya. Un projecte que es va fer realitat el 1991.

En la zona que s'estén entre Salou i l'Almadrava es van fer en els anys 40 i 50 unes troballes que ara es troben al Museu Comarcal Salvador Vilaseca. Teniu previst de dur a terme algun treball específic al voltant d'aquestes troballes aïllades?

En aquesta zona entre el Baix Camp i el Tarragonès, a l'àrea de Salou, es coneixen alguns derelictes i fins i tot s'hi han fet extraccions d'àmfores, cosa que li dona un cert interès des del punt de vista arqueològic. Coneixem els fons que es conserven al Museu Comarcal, els tenim documentats i potser d'aquí a uns anys es podrà iniciar una tasca d'excavació pròpiament dita, perquè la que s'ha dut a terme fins ara ha estat només de prospecció. Però aquest treball s'inclouria en una segona fase dels objectius del Centre.

Tot i que has dit a la conferència que les dades sobre aquesta zona són provisionals, quina valoració inicial en faries?

Apartir de les dades que es coneixen, i pel que fa al Baix Camp, tenim establerts 29 punts d'interès a partir de troballes antigues, de bibliografia existent i altres referències. Són punts d'interès que seran motiu d'una prospecció *in situ* per part del nostre equip el 1995.

Al port antic de Tarragona, caldria fer excavacions per trobar-ne restes arqueològiques, ja que el creixement del port modern i les avingudes del Francolí les han anat colgant. En les prospeccions que s'han fet les dificultats han estat evidents.

Sí. El 1991 es van fer una sèrie de prospeccions abans de la construcció al Port Nàutic de Tarragona. El problema, però, era que a partir de la regeneració de la platja del Miracle hi havia uns metres de sedimentació de sorra actual, moderna, que impedia en gran mesura l'activitat. Al costat d'això, ens trobàvem que el port de Tarragona actual

ha generat uns moviments de terres que han afectat les estructures antigues que hi podia haver, fins al punt que alguns fondejadors que han treballat en aquesta zona han dit que els jaciments han desaparegut. Amb tot, als anys 70 es va poder recuperar molt material arqueològic subaquàtic a la zona dels Carbuncles, que correspon a l'exterior de l'actual dic del port.

En la zona del port de Salou, un port molt important als segles XVIII i XIX pel comerç de l'aiguardent, creieu possible trobar documentació sobre vaixells de càrrega d'aquella època?

La veritat és que de dades arqueològiques concretes sobre aquest tipus de vaixell no en tenim gaires. Caldria continuar treballant abans de poder establir qualsevol mena d'hipòtesi en aquest sentit. Són nombrosos els derelictes de vaixells d'aquesta època, però sovint són molt difícils de recuperar perquè el material és molt dispers o fins i tot ha desaparegut.

Sembla que hi ha relació entre l'activitat subaquàtica que es desenvolupa en una zona i el nombre de jaciments que s'hi troben. Vull dir que com més afició hi ha a l'activitat aquàtica més troballes es fan. Un exemple clar seria la zona de l'Empordà.

Bé, pel que fa a la zona de l'Empordà hi ha dos motius bàsics que expliquen la gran quantitat de jaciments que hi tenim documentats. D'una banda el fet que el litoral, el front del litoral, és molt important per a la conservació de vaixells, derelictes o qualsevol altra estructura. A la zona del cap de Creus i, en general, a tota la Costa Brava, els sòls solen ser de roca i hi ha una sedimentació d'algues que permet una bona conservació de les restes i, alhora, que resultin fàcils de detectar. En zones on el fons marí és molt sorrenc i molt més planer, passen desapercebudes i queden tapades amb molta més facilitat degut també al fet que existeix molta més destrucció del material de fusta que en zones rocalloses. Aquest és ja un primer factor que fa que en alguns llocs es facin més troballes. L'altre factor seria la pertinença de l'indret a una ruta de comerç. Evidentment, el port de Tarragona és un punt impor-

conversa

tantíssim en aquest sentit, però Empúries i Roses, i en general tota la Costa Brava, també. D'altra banda, en aquesta zona hi ha una gran tradició en la pràctica del submarinisme, amb un gran nombre d'aficionats, principalment estrangers, que van a la Costa Brava des de fa molt anys.

Com són les relacions amb la gent de la mar pel que fa a les troballes arqueològiques, a l'inventari de materials o, fins i tot, a la documentació oral?

Hi ha de tot. Existeixen pescadors i gent de la mar que són magnífics col·laboradors dels arqueòlegs, que tan bon punt troben una peça ens ho venen a dir i ens en fan donació. Aleshores nosaltres, un cop l'hem inclòs en el registre, els fem dipositaris d'aquesta peça. En d'altres casos aquesta relació no es dona. Amb tot, la tendència és que la gent de la mar, tant cabussadors com pescadors, cada cop adquireixin una major sensibilitat pel que fa a la necessitat de conservació i catalogació d'aquest patrimoni. En aquest sentit, el nostre centre treballa en la línia de cedir en dipòsit les àmfores o els fragments de peces a aquells que les descobreixen.

El tema de l'espoli i del trasllat il·legal de peces té greus repercussions en les noves troballes. És habitual per això no donar a conèixer les troballes arqueològiques.

Sí, aquesta és una manera de fer habitual en el món de l'arqueologia en general, també en l'arqueologia subaquàtica. Un jaciment pot ser objecte de pillatge, s'hi poden realitzar actuacions que el malmetin i cal que posem en marxa totes aquelles mesures possibles per protegir-lo d'aquestes eventualitats.

Quins consells donaries a un cabussador que hagués fet alguna troballa?

En primer lloc caldria que no toqués la peça, que la deixés al fons del mar, en el lloc on l'ha trobada, i que marqués tan bé com li fos possible l'indret exacte, ja sigui amb un cordó, un fil o una boia. Llavors caldria que donés notícia de la troballa als serveis territorials de Cultura, als museus locals o arqueològics o bé directament al Centre d'Arqueologia Subaquàtica. A partir d'aquí podríem avaluar l'interès de la troballa, si es tracta d'una troballa aïllada o bé forma part d'un jaciment més ampli; en aquest sentit, el fet de desplaçar l'objecte del seu lloc original pot fer que es perdi una gran informació. Un cop feta aquesta avaluació, la persona que ha fet la troballa es convertiria en dipositària de la peça, és a dir, que la podria tenir a casa seva un cop aquesta peça hagués estat declarada com a patrimoni cultural de la Generalitat de Catalunya.

e

I Centre
d'Arqueologia Subaquàtica
es va fer realitat
el 1991